

Единъ брой 2 гроша

ТУРЦИЯ

Единъ брой 2 гроша.

ВѢСТНИКЪ ЗА ПОЛИТИКА, НАУКА, КНИЖЕВНОСТЬ, ЗЕМЛЕДѢЛІЕ И ТЪРГОВІЯ.

ТУРЦИЯ излизува сѣка сѣбота на голѣмъ листъ, и сѣки вторникъ на малѣкъ. Годишната цѣна за въ Имперіята, по царската поща, е 4 бѣли меджидіета, вѣнъ отъ Имперіята, 5. Спомоществованіята трѣбува да сѣ годишни и прѣдплатени. Писмата за редакціята сѣ надписуватъ до Н. Геновича и Т. Иконмова; редактори на вѣстника. Външнѣти настоятели отговарятъ за вѣстника. Подписката на спомоществованіята става въ Цградъ-Бейоглу, Асмадж-Меджидъ № 23.

1861 и 1871.

И любопытно и поучително е сравненіе то на тѣзи двѣ години въ отношеніе къмъ нашитѣ народны работы. Тогава ный нѣмахме сегашната опытность и благоразуміето на народнытѣ прѣдводители; при се това работитѣ ни не само не отивахъ ползѣ отъ сега, нѣ може да са каже наздраво, че отивахъ много по-добрѣ. Тогава ный работяхме и имахме по-голѣмо увѣреніе на себе си. Тогава насть ны сюрдисвахъ, запирахъ, наказвахъ ни по сѣкакъвъ начинъ; ный не ослабвахме. Съ мѣжы, съ страшни теглила ный изнесохме въпроса на раменѣтѣ си и го прѣдадохме на подобры ужъ години. На 1861 изгонихъ владыцѣтѣ и заплашихъ първенцѣтѣ ни: ный не си изгубихме ни надѣждѣтѣ, ни увѣреніето въ собственото право. На патриаршескѣтѣ гоненія, на неговѣтѣ натисканія ный отговаряхме съ удивителнѣ непоколебимостъ въ убѣжденіята. На неговѣтѣ афорезмы ный отговаряхме съ други не по-слабы. Тогава ный бѣхме мѣжи, готовы да затечемъ за онова, което считахме право и добро. При сичко, че нѣмахме на нѣщо юридическо да са опремѣ, ный тогава прогласяхме нашето отдѣленіе отъ патриаршиятѣ и бѣхме готовы да го поддържимъ съ сичкѣтѣ си силы и съ сѣваквы жертвы. Схизматицы ли ны наричаше патриаршията, проклѣты ли, намъ бѣше се едно. За насть бѣше доста увѣреніето, че сме правы.

Тогава ный бѣхме убѣдены, че караказанъ е бѣда за нашѣтѣ народность, за нашій языкъ, за нашето бѣдѣще и даже за нашѣтѣ свята вѣрѣ и никой не помышляваше да са мири съ него, да влазя пакъ въ него и да сѣ разиѣса съ неговото нечисто съдържаніе. Тогава ный са мисляхме отдѣлены отъ патриарха безъ да бѣдемъ отдѣлены на дѣло. Врѣме бѣше тогази! Сърдцата ни бѣхъ огненны, чувствата ни пламенны. Старѣтѣ тичахъ и работяхъ толкози, колкото и младѣтѣ, и усѣщахъ себе си подмладены, защото вкусахъ новъ животъ и влазяхъ въ леко и весело положеніе. Нѣ миняхъ са тѣзи години, угаснахъ този пламъкъ! Съставихъ са вылаеты, появилахъ са честодюбія, завѣдихъ са высокы хора, въпроса прѣгърнихъ новы лица, съ прѣдпазливостъ и благоразуміе — и сичко зе мълчаливъ видъ, официаленъ характеръ и тежка постѣпка. Нѣма вече младежка живость; нѣма мѣжеска рѣшителность. Намѣсто тѣхъ получихме старешка малоподвижность и слѣпешка припазливость. Замълчахъ вече ревностнытѣ гласове и зачухъ са гласове на рабскѣ угодливостъ и на спріятеляваніе съ онова, което ны сѣсипваше и съ което бѣхме са раздѣлили на всегда. При тежкѣтѣ врѣмена ный бѣхме добры българе; настанахъ добры врѣмена, ный са обърнахме на нищо, додѣто нѣмахме ферманъ да освѣщава нашето отдѣ-

леніе отъ Фенеръ, ный бѣхме, считахме са отдѣлены; когато излизе фермана, ный изведнажъ обявихме на свѣта, че не само не сме отдѣлены, нѣ че не можемъ да са отдѣлимъ безъ благословія на дѣла патриарха и безъ позволеніето на Свята Руссія. Додѣто нѣмахме вънкашны здравинны, ный самы бѣхме здравы; когато работата ни, въпроса ни получи външно уздравяваніе; ный станяхме отъ болныя по-слабы. И сѣдимъ сега и чакаме помощи отъ другѣтѣ безъ да помръднемъ самы за нѣщо, безъ да направимъ нѣщо. Много работы ни показяхъ, че съ този начинъ не ще излиземъ на пѣтя; нѣ ный продължаваме да стоимъ на едно мѣсто и да чакаме докторъ да ни исцѣри отъ злото, което само ный можемъ да изцѣримъ. Нѣ таквозъ е то старешкото благоразуміе! Бързаніе, мѣжка рѣшителность и старешко беззабо благоразуміе сѣ нѣща несъвѣстны, и първѣтѣ като работихъ до прѣди нѣколко години, дошло редъ да владѣе и послѣдното. Видѣхме го и ще го видимъ, разбира са, ако доживѣемъ до тогава. — Коя отъ двѣтѣ години 1861 и 1872 е по-добра?

НАШИТѢ СВѢЩИ И САПУНЫ.

Свѣщѣтѣ и сапунѣтѣ като сѣ една отъ по-първѣтѣ нужы на сѣко мѣсто, тѣхното внасяніе въ нашето отечество брой не съ просты кантары и товары, а съ милионы. Нѣма царство да не ни проважда сапунъ или свѣщи. Отъ нѣмско идѣтъ цѣлы товары сапуны и свѣщы; Руссія ни проважда много сапуны; а Франція пълни пазарѣтѣ ни и съ сапуны отъ долне и горне качество и съ свѣщы отъ сѣваквы голѣминѣ. Областьта на мѣстнытѣ свѣщы са е смалила; тѣ са употребяватъ отъ селянетѣ и отъ онѣзи классове, които не харчатъ много свѣщы. По градищата употребяватъ или външны стеариповы свѣщы, или газъ. Областьта на мѣстнытѣ сапуны са е смалила еще повече. Нашій черныи сапунъ са употребява еще около Търново и въ нѣкои мѣста по западнѣ Българіѣ. Редомъ другадѣ са употребява купенъ отъ чуждытѣ тържища сапунъ.

Причината на това испадваніе на свѣщѣтѣ и сапунѣтѣ ни не е въ нищо друго, освѣнъ въ несвършенството на тѣзи стокы въ нашѣтѣ рѣцѣ.

И наистинѣ, ако сравните мѣстнытѣ свѣщы по чистотѣ, по трайность, по нетопеніе и по свѣтлинѣ съ стеариповѣтѣ свѣщы на другѣтѣ мѣста, нашата свѣщъ остава едно нѣщо твърдѣ долне. Първото и неудобство за работника е, че не свѣти добрѣ; второто, че трѣба сѣкъ частъ да са сѣкне, третото, че тече и са топи. При турете и тежкѣтѣ и миризмѣ, и вѣйще имате толкова недостатѣцы и таквызы, които

правятъ тажъ свѣщъ съвсѣмъ неупотрѣбѣтелна.

Цѣната и отъ другѣ странѣ не е до тамъ сходна, за да покрыва другѣтѣ и недостатѣцы. 8 гр. за окъ свѣщы отъ мѣстнытѣ идѣтъ май-много въ сравненіе съ цѣнѣтѣ на стеариповѣтѣ. Колкото една о-ка нашенскы свѣщы траятъ триста драма стеариповы свѣщы; нѣ тѣзи 300 драма са купуватъ такожде за 8 гроша; къмъ кои ще прибѣгне челоуѣкъ?

За сапуны може да са каже сѣщото. Прѣимущества-та на външныи сапунъ надъ мѣстныи сѣ до толкози очевидны, щото не могатъ да избѣгнѣтъ отъ окото и на селянина. При чистотѣтѣ, трайностьта и силѣтѣ си той има и това добро, че са продава или по евтино или на сѣщѣтѣ цѣнѣ съ мѣстныи. При различнытѣ качества и при еднаквата цѣна не е трудно да са види, дѣ ще нависни работата. Мѣстныи сапунъ са е изгонилъ отъ сичкѣтѣ мѣста, дѣто е посрѣщилъ съперничеството на външныи. Дѣкъ той са показва еще по нѣкои мѣста, нѣ цѣнѣтѣ си не може да покаже. Неговѣтѣ разносвачы го даватъ за вѣлнѣ, жито и други произведенія, нѣ за пары не, защото ги е срамъ да му кажѣтъ цѣнѣтѣ и защото никой не ще имъ ѣ плати. — До тамъ сѣ дошли тѣзи двѣ стокы отъ нашето неумѣніе да ги направимъ по добры, по свършенны. Свѣщѣтѣ ни сѣ таквызы, каквыто сѣ были и прѣди сто години; сапуны ни мирнѣше сѣщо така, както и въ врѣме оно!

Ный имаме нужнытѣ матеріалы, имаме ги въ изобиліе. Ный даже са чудимъ, какво да правимъ съ лойтѣ си и кѣдѣ да ѣ дѣнемъ. По Българіѣ на много мѣста лойта отъ двѣ три години насамъ стои, защото нѣма кой да ѣ купи и да ѣ изнесе на вѣнъ. Тая година, за да не стане сѣщото, по салханѣтѣ обѣрихъ лойтѣ на червишъ и, като не направихъ хубавъ червишъ, не направихъ и лой. Сюрекчіѣтѣ и другы държатъ лойтѣ по цѣлы години, нѣ никому недохожда на умъ да ѣ обѣрне на свѣщы и сапунъ и да ѣ похарче съ по-голѣмъ ползѣ. Никому не дохожда на память да отвори единъ заводъ за хубавъ, по-свършенъ сапунъ, или за по-добры свѣщы. Сѣкъ гледа да си продаде стокѣтѣ суравъ, за да ѣ купува отсѣтѣ сѣко-сѣко опеченъ.

Между тѣмъ въ направѣтѣ на подобны заводы нѣма толкози голѣмы затрудненія, колкото въ устрояваніето на другы фабрики. Тука са иска капиталъ и добръ воля. Нѣколко масторы лесно ще добѣе челоуѣкъ отвѣнъ, особенно дѣкъ, когато работническѣй классъ по Европѣ са чудѣ що да прави, за да намѣри по-добрѣ поминѣтъ. — И грѣхота, и срамота ни е да не можемъ да направимъ нищо отъ толкози матеріалы, които дава отечеството ни!

БЪЛГАРСКИИ ВЪПРОСЪ.

отъ Ф. Каница.

Г. Каницъ обнародва и вторгнѣ часть отъ своитѣ изслѣданія по Българскій Черковенъ въпросъ. И тая часть е раздѣлена на три главы така: 1) Опытванія на фанариотскій клиръ да погърчи Българетѣ; 2) Българското движеніе за униѣ; 3) Отношеніята на Портѣтъ къмъ Българскій въпросъ. Ний тука даваме съкращеніе и отъ тая часть.

Древната българска черкова много пѣти са е показвала наклонна къмъ Римъ; поставена между Римъ и Цариградъ, тя искаше да запази едно прѣходно положеніе и въ догмытъ и въ обичаитѣ. Това е причината, дѣто много пѣти са е приканвала отъ вселенскій прѣстолъ да възстанови чистотѣтъ на православното вѣсточно ученіе. Гръцката патриаршія дѣйствуваше тука не само отъ ревностъ къмъ вѣржѣтъ; тя искаше да изгони отъ высокитѣ черковны достоинства въ Българіѣ мѣстнитѣ народны елементи, като ги въспѣля чрѣзъ пратеници отъ Фенеръ и като въвожда гръцкій языкъ намѣсто славянскій. Като не са благодареше на това, тя намысли да събори народный характеръ на училищата и да направи невъзможно за Българетѣ умственното развитіе по бащиний имъ языкъ. Въ древнѣтъ Охридскѣ Архіепископѣ, дѣто домашний языкъ е българскій, има днесъ само едно българско училище при четири гръцкы. Фанариотѣтъ най-напрѣдъ и най-много сѣ са погърчили да погубятъ между Българетѣ историческитѣ въспоминанія за едноврѣмешнѣтъ имъ гражданскѣ и черковны независимостъ отъ Византиѣ, нѣтъ никакъ не сѣ са грижили за образованіето на народа. Най-жестокъ отъ тая страна са показа Търновскій митрополитъ, който изгорилъ въ столицѣтъ на Българскитѣ царіе и патриарсы скъпоцѣнното събраніе на документѣтъ за Българскѣтъ Исторіѣ.

По способнитѣ хора на турското правителство бѣхъ припознали нуждѣтъ за улучшение на училищата и още прѣди 10-15 години бѣхъ съвѣтвали и Турцы и христіане да си наредѣтъ добры училища. Това благоволеніе законоположеніе са съобщили и на Българетѣ чрѣзъ тѣхнитѣ владыцѣ; нѣтъ какъ го истѣлкува фенерското духовенство? «Що ви трѣбать добры училища, казалъ Нишскій Митрополитъ; нѣма! искате дѣцата ви да станѣтъ невѣрны еретицы? Най-добрытъ училища сѣ сѣ най-великолѣпнитѣ храмове во славу божию.» И наистинѣ, гражданетѣ са заловили за въздиганіето на единъ храмъ вънъ отъ силѣтъ и средствата си, а училището си оставили въ прѣдшното жалостно състояніе. Неговий прѣемникъ отиде още по надалечъ: той не допусти на гражданетѣ да направятъ оплакванія за прѣнебрѣженіето на умственното и вещественно развитіе на мѣстото и да ги подадѣтъ на В. Везиръ, когато той обыкаше провинціитѣ. Патриаршіята одобряваше тѣзи дѣла и съ своитѣ невѣщи въ българскій языкъ священники сѣкакъ са мѣжаше да съсипе и народностѣтъ и исторіѣтъ на народа. До колко фанариотѣтъ сѣ невѣщи въ Българскѣтъ Исторіѣ, доказва са отъ слѣдующій примѣръ на единъ писателъ. Пиротскій гръцкы владыка увѣрявалъ тоя писателъ, че въ мѣнастыря Св. Иванъ имало славянскы надписи отъ седмий вѣкъ. Този владыка още не знае, че славянска-

азбука са измысли въ вѣрмето на покрѣщаніето на българетѣ, сирѣчь въ девятый вѣкъ! Онѣзи гръцкы които тргуватъ отъ вънъ царството (гръцко) и са занимаватъ съ мореплаваніе, населены сѣ по прибрѣжіето на Архипелагъ и на Пропонтидѣ (Мраморно море): а Тракія, Мизія и Македонія, освѣнѣтъ нѣкои мѣста, сѣ населены отъ земледѣлцы и промышленники българе. За да може да са приложи великата идея на елинизма, трѣба да са погърчатъ 5 милиона българе; нѣтъ понеже тѣи неприематъ това, трѣба поне да имъ са забрани умственното и нравственното възрожденіе.

На Фенеръ за сичко друго размышляватъ, само за образованіето на клира не мыслятъ; духовенството може да казва само Евангеліето (не сѣкѣдѣ!) и да извършва литургіѣтъ механически. То не знае да пише и крѣщеніята и другы службы бѣлѣжи на четелы. То оре и пасе свѣнѣтъ, както и послѣдній земледѣлецъ, отъ когото са отличава само по брадѣтъ и косѣтъ. Не стига това, фанариотѣтъ са стремятъ да развалѣтъ и нравѣтъ на народа. Ужасъ залавя читателя, когато чете неоспоримѣтъ злодѣянія, които са открихъ отъ сѣдебнѣтъ комисіѣ въ 1860. Хыляны души свѣдѣтелствовахъ че Пиротскій владыка и другарѣтъ му поддържатъ еуевѣріята, благославѣтъ и пакъ самы развалѣтъ женитѣ, развращаватъ женѣтъ и растѣлѣватъ дѣвѣцѣтъ. Отъ тѣзи почтенны владыцѣ едни са свалихъ, другы са проводихъ въ изгнаніе, нѣтъ повечето си останѣхъ на мѣстото. Нѣтъ българетѣ употребяватъ сичкитѣ си силы да са отърватъ отъ гръцкото духовенство, което прѣчи на нравственното и гражданското имъ развитіе.

Една отъ характеристичнитѣ чѣрты на черковното гръцко управленіе въ славянскитѣ области е това, дѣто въ началото на XIX вѣкъ въ Сърбіѣ не е имало нито едно училище. Нѣкои си Дѣли-папась, гръцкы бѣжанецъ клирикъ, сѣнѣтъ слуга у Реджебъ паша, словѣкъ най-зловѣнъ, са избра и рѣкоположи отъ патриаршіѣтъ за Българскы архіепископъ въ 1814. Какво можаше да са чака отъ такѣвъ человекъ за развитіето на странѣтъ? Неговото изгнаніе и провъзглашеніето на архимандрита Мелетія за Сърбскы Архіепископъ бѣше първото и най-важното дѣло на Милоша въ 1815. Спокоженіето на Сърбскѣтъ Черковѣ съ патриаршіѣтъ станѣ чакъ на 1832, когато са припозна независимостѣтъ на първѣтъ и са опрѣдѣлихъ отношеніята и къмъ вселенскій прѣстолъ. Патриарха не са мѣси въ работѣтъ на Сърбскѣтъ Черковѣ и въ избираніето на митрополита; нему са даватъ ежегодно 7,000 гр. само.

Отъ 40 години главното намѣреніе на Българетѣ е автономіята на тѣхнѣтъ черковѣ. Желаніята, които чу Везирѣна Кѣбрѣзѣлъ отъ Българетѣ въ пѣтуваніето си на 1860 и които са обѣща да изпълни, бѣхъ — да са ограничи властѣтъ, която си е присвоилъ патриарха, да са махнѣтъ отъ българскитѣ училища и черковны гръцкитѣ учители и попове, да са опрѣдѣли заплатѣтъ на владыцѣтъ и да са избира прието духовенство отъ мѣстны Българе. Друго обаче мысляхъ и работяхъ гръцѣтъ, тѣи не искахъ да испустѣтъ най-придобиточнѣтъ область Българіѣ; прибѣгнѣхъ прочее къмъ златото и вѣстѣржествувахъ! Като не сполучи въ надѣждѣтъ си и плѣнь съ негодованіе, миролюбивый българскій народъ произведе кѣдѣ края на 1860 едно движе-

ніе, което са раздаде на сѣкѣдѣ, дѣто са говорѣше българскій языкъ. Той испѣди гръцкитѣ владыцѣ и учители, замѣни ги съ българскы и забрани на цариградскій свой епископъ да припознава за напрѣдъ вселенскій прѣстолъ. И като бѣше вѣренъ на старитѣ си прѣданія, той поиска отъ латинскій западъ силнѣ поддѣржѣ въ сѣдѣжѣтъ си съ Фенеръ прѣдъ В. Портѣ. Българетѣ си обрѣнахъ отитѣ къмъ всесилнаго Наполеона, готовы на сѣкаквы жертвы. По-първитѣ намѣрнѣхъ средството за сближаваніе въ Униѣтъ съ Римъ. Народа отъ най-напрѣдъ не считае тая жертвѣ за голѣмѣ работѣ, защото го бѣхъ увѣрили че не ще измѣни вѣсточнитѣ обряды и че слѣдъ сѣединеніето съ Римъ ще прѣстанѣтъ плащаніята на гръцкитѣ владыцѣ. На 30 Децемврія 1860 нѣколко отъ българскитѣ прѣдставители са събрахъ въ Арменскій храмъ на Святаго Духа и като подписахъ протокола за сѣединеніето съ Римъ помолѣхъ папскій екзархъ Брюнони да го врѣчи на Св. Огецъ. На 22 Іануарія 1861 папата имъ изяви своѣтъ радостъ за поврѣщаніето имъ въ Римскѣтъ Черковѣ и имъ позволи да си запазѣтъ православнитѣ обряды; а слѣдъ малко той рѣкоположи архимандрита Соколскаго за епископъ на сѣединенитѣ българе. Излишно е да казваме до колко това сѣединеніе, ако са и спѣляше отъ цѣль народъ, щѣше да спомогне за рѣшеніето на вѣсточный въпросъ. Нѣтъ опытваніето не сполучи, защо Франція и Австрія не го поддѣржахъ искрено и какъ трѣоаше, а патриаршіята, Русія и Англія твърдѣ силно му са въспротивихъ.

КАЛУГЕРСКИ

По важны мощы былъ единъ Христовъ зѣбъ, неговый пѣлъ и крайнята плоть на неговото обрѣзаніе. Нѣтъ това сѣ мощы вещественны, осязательны; калугерѣтъ показѣтъ другы, които сѣ чисто духовны. На едно мѣсто, разбира са мѣнастырь, показвали христовото дѣханіе въ единъ кутійкѣ. Това дѣханіе была уловила св. Богородица и го была затворила въ тая кутійкѣ.

Нѣтъ отѣ и какъ сѣ дошли тѣзи нѣща до калугерскитѣ рѣцѣ? Сказаніята ше ни кажѣтъ. Ето сказаніето на единъ св. остатѣкъ, Христовата крѣвь. «Когато Никодимъ снѣлъ Христовото тѣло отъ крѣста, той му събралъ крѣвѣтъ въ прѣстыгѣ на рѣкѣвицѣтъ си и почѣнѣлъ да прави много чудеса. Като си навлякѣлъ гоненія отъ странѣ на Іудеѣтъ за тѣзи чудеса, той са принудилъ да прѣмахе крѣвѣтъ по единъ чуденъ начинъ. Той написалъ исторіѣтъ и на пергаментѣ, затворилъ и крѣвѣтъ и пергаментѣ въ кѣвѣкѣтъ на единъ голѣмъ птицѣ, обврѣзалъ ги добръ и ги хвърлилъ въ морето. Съ божіе попущеніе сичко това плавало по морето цѣлы 1000 — 1200 години и най-послѣ искочило на Нормандійскій брѣгъ въ Франціѣ. Тамъ то лѣжало между камѣнетѣ, додѣто едно чудо го открыло на свѣта. Нормандскій герцога като отишълъ единъ день на ловъ и като му са загубили кучетата отъ очитѣ, той ги намѣрилъ на едно мѣсто сичкитѣ на колѣни и единъ сѣрѣжъ между тѣхъ такожде на колѣни. Нѣкои казуватъ че сичкитѣ си чели часове. Благочестивый князь разровилъ камѣнѣтъ и намѣрилъ скъпоцѣннѣтъ кѣвѣкѣ.» На това мѣсто сега има мѣнастырь, който са храни отъ тая малѣ кѣвѣкѣ.

Сказаніето за Христовѣтъ сѣлѣжъ не е по-малко любопытна. Христосъ пролѣлъ единъ сѣлѣжъ надъ четверодневнаго Лазаря, а единъ Ангелъ подхватилъ тая сѣлѣжъ, затворилъ ѣ въ единъ сѣдѣнѣжъ и ѣ прѣдалъ на Магдалинѣ. Магдалина занесла тая скъпоцѣннѣтъ свѣтинѣ въ Франціѣ и ѣ прѣдала на Епископа на градъ Е, тоестъ прѣдала ѣ на мѣсто, дѣто не е имало еще нито единъ христіанинъ. Слѣдъ смъртѣтъ на Епископа, сѣлѣжата обиколила много мѣста, додѣто намѣри добро пристанище. Въ X вѣкъ сѣлѣжата са явила въ Цариградъ, послѣ са загубва и легендата така криво приказва за историческитѣ сѣ-

бития въ това време, щото лъжата блъщи като слънцето. Какъ да е легендата не са смущава; тя води съзвѣж насамъ и нататъкъ, додѣто ѣх доведе до Вандомскій мѣнастеръ въ Франція. Тая съзвѣж докарва ежегодно на мѣнастеря голѣми богатства. Монасите на единъ мѣнастеръ опасватъ тежкитѣ жени съ пояса на св. Маргаритѣ; нѣ ако ги попиташъ за тая святаж, тѣй са спануватъ да ти отговорятъ.

Прѣлъ тѣзи чудесия не знае человекъ, на кое по-много да са чуди: на глупостъ на множеството ли, или на голѣмѣтѣ пенаситност на онези, които ся злоупотѣблявали тая глупост. Нека са радваме и нека благодаримъ Бога за това, дѣто не е оставилъ разума да са задуши подъ тежестъ на тѣзи лъжи и суевѣрія; нѣ го е поправилъ да исплава надъ страшиитѣ заблужденія!

ИЗВОДЫ ОТЪ ДОПИСКИТѢ НА „ТУРЦИЯ“

ЦАРИГРАДЪ. Въ редовната притурка на нѣмскій листъ отъ 44 брой, нѣмскій пишакъ нѣщо за „Българското училище на Фенеръ“ по поводъ на едно дълго писмо пакъ отъ Фенеръ. Сѣчинителъ на туй писмо искава, че днесъ училището было по-злѣ въ правствено въспитателно отношеніе, отъ колкото е было до сега.

Вѣмъ ни казвате, че той са опираше на много фактове; нѣмъ ги незнаемъ; но ако сѣмъ като тѣзи, които привождате, тѣ сѣмъ празни и ни най-малко не подкрѣпѣтъ заключеніето на сѣчинителъ.

Отъ ладенитѣ фактове нѣмъ невидимъ друго, освѣмъ пакъ сухи клеветы и нареданія върху едного отъ учителитѣ, именно върху главния, за да са похваля бившій главенъ, който сега е вторий и да са отвори мѣсто на другогото който са е училъ и може да учи само и само по учебницитѣ на Г-да Данова и съдружіе.

Трѣбаше, Г-да Редактори, да додите сами въ училището, за да са увѣрите, че новий главенъ учителъ не е изключилъ рѣченитѣ учебници, за да ги замѣни съ свои; и трѣба да знайте, че той единъ само учебникъ има напечатанъ — аритметиката, сичко друго той предава на ученицитѣ си съ диктовка да пишѣтъ, а въ по-долнитѣ класове ученицитѣ учѣтъ по учебницитѣ на Пловдивската школа, какъто и по напредъ. Че тѣзи учебници во времето си сѣмъ принесли полза никой го не отрича, но и че сѣмъ съвършени или че пълно отговарѣтъ на днешнитѣ наши нужды — и него никой не може го доказа.

Слѣдователно ако нѣмъкой учителъ са впусни да расправи нѣщо на ученицитѣ за ново-българското проповѣданіе, което не е още общо у насъ, то голѣмъ грѣхъ ли е, ругателство ли или какво, та Г-нъ Писмописецъ отъ Фенеръ свѣнжѣ да брашолѣви, като че само той иска напредъ на училището, а нѣмъ учителитѣ и настоятелството го нещѣмъ?

При туй още училището не е пансионъ на тогоя учителя, че да му указватъ стѣршенствата и недостаткитѣ съ този начинъ; то е пародно и подѣл упавленіето на едно настоятелство което, слѣдователно, е отговорно за неговото по добро или по-зло състояние въ сѣмъ отношеніе. И празни излизатъ думитѣ на писмописеца — съ нѣравствено — въспитателно отношеніе, защото какво общо има нѣравствеността и въспитаніето съ тѣзи или онези учебници на тогоя и онегозъ книгопродавеца, за да са каже че училището днѣсь е по-злѣ отъ колкото е было до сега!?

Нѣмъ нема да покажемъ тука съ клеветата и невѣжеството на писмописеца отъ Фенеръ въ математиката, като казва че алгебрѣскы задачи са рѣшаватъ по тѣзи или онези аритметика, когато нѣмъкой знае, че напирѣвъ става съ аритметическитѣ — тѣй то.

Колкото за другитѣ, явни и неявни, псувни и клеветы на Г-на Писмописеца, нѣмъ нѣма нищо да възразимъ, защото немамы туй въспитаніе и обрѣзование, нито патриотизма съ който са той хвали тѣй какъто нещѣмъ да испытывамъ ако е той отъ Фенеръ или отъ Влаха. Който каже да е, отъ дѣто и да е, той е за насъ единъ клеветникъ, защото и лъжи и името сикрие; а безименнитѣ писма и критики не сѣмъ друго освѣмъ подла клевета и хула — Казали сѣмъ го други, казвамъ го и азъ тука. Т. Шишковъ.

ПОЛИТИЧЕСКЫ ИЗГЛѢДЪ.

АВСТРІЯ. Че сикото движеніе за вѣтрѣшия автономія намира добръ другаръ въ движеніето на галиційскитѣ Поляци за сѣмъ щото нѣщо. Ни малко, ни много Галиція иска това сѣмъ щото, което иска и Чехско, което има Маджарско. Ако Австрія не ще да го даде съ добро, поляцитѣ ще го добиѣтъ съ съпротивленіето си да изпълняватъ онова, което имъ са заповѣда отъ Виеннѣ. Галиційскитѣ вѣстници сѣмъ отворили твърдѣ живѣ прѣпириѣ съ виенскитѣ централстическы вѣстници. Единъ отъ галиційскитѣ вѣстници Часъ говори, че централстическата партія има за цѣль не да распространи, нѣ да ограничи благодѣаніята на конституціитѣ само на нѣмскитѣ области. Въ тѣзи послѣднитѣ свободноститѣ можѣтъ да са отпущатъ до послѣднитѣ си крайности, нѣ Чешко трѣба да са държи въ обсадно положеніе, а въ Галицію да господаруватъ чиновницитѣ. Прѣдставителитѣ отъ нѣмскитѣ области нареждатъ закони, задѣлжителны за сичкѣтъ държавѣ. Накъсо, Виенна иска да бѣде, споредъ Часъ онова, което е былъ всесилный Римъ за областитѣ; тя ще проважда въ областитѣ, които не вѣрватъ въ виенскій либерализмъ и въ сегашнитѣ конституціи, проконсоли, сирѣчь управители съ пълнѣ произволъ.

РУСИЯ. Отношеніята на Русіѣ къмъ Прусіѣ продължаватъ да сѣмъ напредѣтъ. Едно събитіе прѣвъ тѣзи дни като да искаше да увѣри свѣта въ голѣмото пріятелство на двѣтъ държавы и да покаже, че сношеніята имъ продължаватъ да сѣмъ отъ най-искреннитѣ; нѣмъ никой не дава вѣрж на думитѣ на Александра II, които той каза въ единъ празникъ на трапезѣтъ прѣдъ прускитѣ си гости, че ужъ побратимството на двѣтъ войски е най-доброто обезпеченіе на мира.

Въ думитѣ на императора може да има искренности; нѣмъ пыта са тѣзи личны чувства на императора ще ли си останѣтъ неизмѣнны прѣдъ натиска на общото мнѣніе въ Русіѣ и на държавнитѣ интересы? Интереситѣ на Русіѣ и Прусіѣ сѣмъ противоположны не само въ балтійскитѣ области, нѣмъ и въ Полшѣ, и днесъ при старѣтъ дворскѣ партіи, която клони къмъ Германіѣ има народна партія, която обрѣща грозны очи къмъ западъ и на която идеитѣ сподѣля наслѣдника.

Това непріязненно положеніе не ще може да измѣни ни Александръ, ни Вилхемъ; кога да е то трѣба да са искаже съ крѣва въ борбѣ.

ПРУСИЯ. На Законодателното Събрание въ Берлинъ станѣли горѣщи прѣпиранія върху военный бюджетъ за слѣдующѣтъ години. Нѣмъкон отъ прѣдставителитѣ налягали да са намалятъ разноскитѣ за войскѣтъ, а министерството са въспротивило на тая мѣрѣж. Подѣръ силитѣ обясненія отъ двѣтъ страни най-послѣ са рѣшило, че военный бюджетъ си остава неизмѣненъ не само за 1872, нѣмъ и за слѣдующитѣ двѣ години 1873—74. — Ще каже Прусія не мысли да намалява войскитѣ и военнитѣ си приготвления. Ще каже още, че тя прѣдѣжда нѣкаквы случайности за бой.

На сѣмъ щото Събрание са дало кредитъ отъ много милионы на министерството, за да направи различни крѣпости и особенно откъмъ Русіѣ.

СЪКАКВИ НѢЩА И НОВИНИ.

— Най-послѣ народното желаніе са изпълни. Владыцитѣ ни послушахъ гласа на тукашнитѣ българѣ и въ четвъртъкъ, на Богоявленіе, трима отъ тѣхъ извършихъ божественѣтъ службѣ въ Българскѣтъ черковѣ на Фенеръ.

Въ срѣда до 200 души българѣ отъ сичкитѣ части на Цариградъ бѣхъ сѣмъ събрали на Ортакою да прѣдложѣтъ на владыцитѣ народното желаніе и да ги помолѣтъ да служѣтъ. Тѣхны Прѣосвященства пріехъ поканваніето и въ сѣмъ щий день слѣзѣхъ на Фенеръ, придружены отъ нѣколко млади българѣ. На утрѣнитѣ службата са извърши всрѣдъ голѣмо стеченіе на народъ съ единъ тържественостъ отдавна невидѣна за българетѣ. Трима владыци, Пловдивскій Панаретъ, Макаріополскій Иларіонъ, Ловчанскій Иларіонъ, отслужихъ литургіитѣ въпрѣки патриаршеското запрѣщеніе и така турѣхъ край на онова нерѣшително състояние на въпроса, което му дохождаше отъ полуподчиненото поведеніе на Комисіѣтъ къмъ патриарха. Днѣсь отдѣленіето е всецѣло и устроеніето нѣмъ черковно отношеніе не ще зависи отъ чужды благоволенія и благословія. Какво можемъ да направимъ отъ тая странѣ, сега ще са познае. Първата стѣпка е важна и голѣма; нѣмъ ще ли извадимъ отъ неѣмъ сичкитѣ добры послѣдствія? Това ще видимъ тѣзи дни. При сичкѣтъ голѣмѣхъ на тая крачѣкъ нѣмъ ще са видимъ се на сѣмъ щото мѣсто, ако са запремъ само на неѣмъ и ако са вилетемъ пакъ въ пѣтя на формализмѣтъ и на ожиданіята. Аво Комисіѣта не влѣзе въ новий пѣтъ на рѣшителностъ; ако намѣсто тѣхъ народа не са покаже по-живѣ, по-дѣятеленъ и не подкара самъ работитѣ си, служаніето на владыци не само не ще ни ползова нѣщо нѣмъ ще ни тежѣ като една погрѣшка повече.

— Казуватъ че патриаршіѣта много работила прѣвъ пощѣтъ на 5 Іануарія. Тя събирала синодъ; тя размышлявала какъ да направи съ българскитѣ владыци, които искалъ да служѣтъ; тя срѣдъ нощъ проваждала да извѣсти за това министра на въшнитѣ работы, като прѣдставила работѣтъ тѣй, че ужъ българетѣ нѣматъ марлюбивы намѣренія къмъ неѣмъ. Хора, проведены отъ министра, пристигнали и казвали на българетѣ да правѣтъ за себе си каквото ще правѣтъ, нѣмъ патриаршіѣтъ да не закачѣтъ. — Любопытно е това, дѣто патриаршіѣта показва боязнь отъ българетѣ. Това направи голѣмѣтъ рѣшителностъ на Цариградскитѣ българѣ. То ни показва еще веднажъ, че каквито са покажемъ за таквызи ни зематъ.

— Въ сѣботѣ на Новѣ Годинѣ нѣколко отъ тукашнитѣ българѣ излѣзѣхъ прѣдъ Везиръ и му подадѣхъ протеста на Цариградскитѣ българѣ срѣмъ спогоженіето. Въ сѣмъ щото време тѣй подадѣхъ: единъ протестъ за сѣмъ щѣтъ цѣль отъ странѣ на прѣдставителитѣ, които са намиратъ въ Цариградъ; протестѣтъ отъ Желѣзничѣтъ Общинѣ и Махзаръ отъ Струмишѣтъ Епархіѣ за присъединеніето и на Екзархіѣтъ.

Негово Высочество пріелъ документитѣ съ благоволеніе и повторително увѣрилъ подателитѣ, че правителството никакъ не е мыслило и не мысли да нарушава Фермана. Така отъ тая странѣ ни са дава успокоеніе, нѣмъ да са кажемъ право нѣмъ

николку не сме спокойни, защото мислимъ, че съхраненіето на Фермана не е дѣло само на правителството, нѣ повечѣ на насъ самытъ. Ако продължаваме да бѣдемъ дѣца, твърдѣ скоро ще ни грабнатъ отъ ръцѣтъ тажъ книгъ. Съ нашето обляганіе на други, съ нашето чаканіе отъ патриаршіята нищо и никакво не ще свършемъ и съ Фермана и безъ Фермана. Не е закона самъ по себе силенъ; той е силенъ чрѣзъ изпълненіето. Какво сме направили за да изпълнимъ Фермана? Тръсили сме благословеніето на патриарха, тръсили сме волѣ и силѣ у другитѣ, защото не сме намирали у себе си. Нѣ съ това ще ли идемъ надалечъ?!

— Съ прискѣрбіе са научаваме, че книжкитѣ на Книжвното Дружество стоѣтъ въ Цариградскій гюмрюкъ цѣли два мѣсяца и че гюмрюшкото началство не искало да ги отпусти. Сѣщо така задържало то и други български книги, които не съдържатъ нищо противно и сѣ позволени въ цѣлѣтъ държавѣ, като минаватъ свободно прѣзъ гюмрюцитѣ на другитѣ скелі. Защо ли е тажъ строгостъ въ Цариградъ?

— Прѣзъ тѣзи дни са обяви прѣзъ вѣстницитѣ, че затворенитѣ въ затѣто за политически причини са освободили. Ний не знаиме до колко е това истинско. Знаиме само това, че никой отъ българетѣ не са е пустижъ.

— Портата напраи тѣзи дни новъ заемъ отъ 600 хил. лиры съ 12-0/0 лихвъ и 1 0/0 комисиона. Освѣнъ мѣстнитѣ заеми ти прави прѣговори въ Лондонъ за другъ отъ 5 милиона лиры.

— Вѣстницитѣ говорѣтъ, че въ Парижъ и околноститѣ му станѣло на 9 Декемврія (и. к.) такъвъ голѣмъ студъ, който никога не са е случавалъ въ Парижъ. Термометра показвалъ 23 1/2 градуса подъ нулѣтъ. Ний-голѣми студове е запомнилъ Парижъ въ 1788 година. до 22 град. и въ 1795 близу до 22 град. Сегашний студъ надминава тажъ мѣркъ.

Такъви и по-голѣми студове станѣли и въ Швейцаріѣ и сѣкы вѣстникъ отъ тѣзи страни донася извѣстія за нѣколко закрѣнѣли хора.

— Княгиня Мрика, майка на покойния Дода паша, началникъ на Мирдититѣ, която са бѣше довела въ Цариградъ по причина на послѣднитѣ приключенія въ Албанія, са помина вчера въ града ни.

— Холерата бѣше прѣстанѣла да върлува отъ нѣколко дни въ града ни; нѣ минажѣ сръда и четвъртъкъ са пакъ ударихъ нѣколко души въ селата. Тѣзи удари са отдажѣтъ на прѣбиванія и прѣяжданія.

— Извѣстятъ че Френцитѣ учредили въ цѣла страна спомоществованія за да освободѣтъ колкото е възможно по-скоро шестѣтъ департаменти отъ германското заниманіе.

— Пишѣтъ отъ Едрене на Курріе д'Орианъ че Вадіята заповѣдалъ да станѣтъ придираванія въ еврейскитѣ къщи по слѣдствіе на изгбеніето на единъ Ерменецъ когото, казвѣтъ, скрили евреи. Придираваніята станѣли отъ полиціята, нѣ безъ да са намѣри изгубенъ човѣкъ. Нѣкои отъ първитѣ евреи искали сега удовлетворенія за насилваніето на къщитѣ имъ. Отъ друга страна извѣстятъ че ерменцитѣ отрѣпали еднитѣ Евреинъ за отмъщеніе. Сега работата са заплитала още повечѣ. Понеже полицейската власть разбраха криво заповѣдитѣ на главния управителъ, началника на полиціята и бинбашіята на затѣтатѣ сѣ запрѣли.

— Извѣстятъ че новія австрійски посланникъ при В. Порта, Контъ Лудолеръ, трѣгналъ вчера отъ Виенна за Цариградъ.

— Споредъ новитѣ исписванія въ Солунскій вѣлаетъ състоящъ отъ 5 санджака, мѣжкитѣ жители възлазѣли:

Санджацы:	Турцы:	Христіане:
Солунъ	34,828	46,603
Бытоля	63,219	129,414
Сѣррѣ	43,144	63,468
Драма	46,856	9,086
Гюмюрджина	26,658	50,393
Сичко	518,669.	

КНИЖЕВНЫ ИЗВѢСТІЯ.

БАЩИНЪ ЯЗЫКЪ.

(книга за учителитѣ.)

Отъ Д. В. Манчева.

Негодността на досегашнитѣ методѣ въ първоначалното прѣподаваніе у насъ отдавна е поченѣла да са усѣща между Българетѣ. Мнозина са обадихъ срѣщу старий редъ на първоначалнитѣ училища прѣзъ вѣстницитѣ и показахъ неговитѣ недостатѣци; много други отъ учителитѣ поченѣхъ да избѣняватъ нѣкои части отъ тоя редъ и да въвождатъ нѣкаквы улущенія въ своето прѣподаваніе. Сичко това обаче е частно, дребно, нецѣлостно. Като извадимъ Шипското училище, дѣто Г. Ковачевъ е вѣнѣсълъ всецѣло обновленіе, и Пловдивското, дѣто Г. Благоевъ прави опыти за подобно обновленіе, сичко друго, направено по тажъ часть, е слабо не пълно, слѣдователно и бесполезно. Ако нѣйтѣ са е избѣнило нѣщо въ прѣподаваніето, то отношеніята на учителя къмъ ученицитѣ сѣ оставали сѣжитѣ или защото учителя не е знаилъ какъ да ги избѣни, или защото не е могълъ. По този начинъ при сичко, че повечето отъ учителитѣ усѣщатъ негодността на първоначалното прѣподаваніе у насъ, то си остава и господарува и до днѣсъ въ сичкитѣ почти училища.

Защото главната причина та това е била незнаяніето, какъ да са прѣюдава по-лесно и по-добрѣ; то появленіето на Бащинъ языкъ за дѣца отъ Г. Манчева бѣше една голѣма помощъ за нашитѣ учители. Послѣднитѣ изведнажъ оставихъ вѣтхитѣ буквари и са заловихъ за Бащинъ языкъ и за неговитѣ просты и приравнены за дѣтинскій учѣ уроци. Учителитѣ разбрахъ прѣимущество то на тѣзи книжки и ги прѣяхъ въ своето прѣподаваніе; нѣ съ това пакъ не можихъ да са освободѣтъ отъ старий начинъ и новитѣ учебници на Г. Манчева продължаваха да са прѣпѣватъ въ много отъ своитѣ части по прѣдѣланный редъ.

Това станѣ, защото Г. Манчевъ не придружи книжкитѣ си за дѣцата съ наставленія за учителитѣ. Той не са погрыжи да покаже още въ началото, какъ ще са прѣдава по Бащинъ языкъ и какъ трѣба да са злата учители съ ученицитѣ, за да има съгласіе между прѣподаваніето и обходата и да избѣ онажъ полза, която са очаква отъ прѣлаганѣтъ методѣ. Упусканіето бѣше важно и докара на много мѣста това, че нѣкои учители са повѣряхъ къмъ таблицитѣ и букваритѣ, тѣй што ползата отъ Бащинъ языкъ за дѣцата бѣдствоваше да са обрѣче на нищо.

Това като усѣщаше сѣкий, усѣтилъ го най-послѣ и Г. Манчевъ и побързалъ да напечата Бащинъ языкъ за учителитѣ и да изложи правилата по които трѣба да са води учителя въ прѣподаваніето си по Бащинъ языкъ за дѣцата. Това е една отъ най-добритѣ книжки на българскій языкъ за дѣцата. Въ нежъ има добры и полезны свѣѣты, здравы и умны бѣлѣжки за първоначалното обученіе, бѣлѣжки които трѣба да знаѣтъ и родителитѣ и учителитѣ. ако искатъ да отгледаѣтъ добры, здравы и умны дѣца и ученицы. Много нѣща ще са покажѣтъ на родителитѣ не тѣй, както сѣ мислили за тѣхъ; много други ще имъ отворѣтъ очитѣ и ще ги направятъ да гледатъ по право и по истинскы на дѣлноститѣ си. За учителитѣ книжката е до толкози нужна и полезна, што тѣй трѣба да са обрѣшатъ къмъ нежъ поне толкози често, колкото и къмъ календаря.

Като ѣжъ прѣпоручаваме на родителитѣ и учители, ний смѣимъ да ги увѣримъ, че ще имъ бѣде твърдѣ полезна. Тя състои отъ 91 страница и са цѣни 3 гроша.

Подписаната книжарница зема честь да извѣсти на всичкы пріятеліе на българското просвѣщеніе, какво, сега наскоро отпечатаны, намиратъ са готовы за продаѣ слѣдующитѣ новы книги:

1) Лѣтоструй или къщенъ календаръ за 1872 година съ слѣдующето съдържаніе:

I Календаръ.

Лѣточислѣнія и празници.

Насхалія.

Четыре годишны врѣмена.

Затѣнія.

Прокъбяваніе за врѣмето.

Широчина и дължина на нѣкои мѣста на османското царство.

Часове у по-главнитѣ градове въ това врѣме, когато у Цариградъ е пладне.

Изясненіе на нѣкои сѣкрѣшенія въ мѣсяцослова. Мѣсяцословъ.

II Статистическый дѣлъ.

Родословіе на по-знаменитѣ Европейскы владѣтели.

Ордени у Европейскитѣ държавы.

Раздѣленіе на Османскитѣ държавы по управленіето.

Показателъ на връжея и тарифѣтъ на поштитѣ.

Прѣко пътуваніе между Виенъ и Цариградъ.

Тарифа на Османскитѣ телеграфы.

По-знаменити търгове (Панаири) въ Турціѣ.

Цѣна на Османскитѣ монеты.

Органическый законъ отъ 14/26 Септ. 1869 за теглата и меритѣ.

Таблица на метрическитѣ мѣры.

Сравнителна таблица за най-употрѣбителнитѣ монеты.

Погледъ врѣхъ българскитѣ училища по Пловдивскитѣ областъ.

III Физическый дѣлъ.

Земя и небо, или какво нѣщо е земята и що има вътрѣ въ нежъ и надъ нежъ, и какво нѣщо сѣ слънцето, мѣсяцѣтъ и звѣздытъ, какъ сѣ движѣтъ тѣи (съ фигуры).

IV Здравословенъ дѣлъ.

За зравіето и възпитаніето на дѣцата до семѣтъ иль годишъ.

За нѣравственното възпитаніе.

За умственното възпитаніе.

Главны наставленія врѣхъ възпитаніето.

Нѣщо за холерѣтъ.

V Книжевенъ дѣлъ.

Знаніето.

Войната между Францъ и Пруссіѣ съ изображенія (продълженія и край).

Біографія на Тiera и Бисмарка съ портретитѣ нѣтъ Словенскій свѣтъ.

Мысли врѣхъ женигѣтъ (въ стихове).

Гдѣ ѣ родѣтъ ми? Пѣсень.

VI Стопанскый дѣлъ.

Практически познанія отъ земедѣліе.

Сбирѣнина.

VII Нашето огледалце за 1871 години.

Достоабылѣнителны работы.

Що не е трѣбвало да бѣде у насъ а было е.

Достоабылѣнителны, нѣ въземжителны работы.

Расписъ на книгыты у книжарницитѣ на Хр. Г. Дановъ и Сѣдружіе.

Сѣдържаніето на Лѣтоструитѣ за 1869, 1870, 1871, 1872 години. Виена 1872; стр. 288 на 8-ны гр. 8.

2) Кратка Българска Исторія по питанія и отговоръ за прѣвоначалны училища. Отъ Д. Т. Душановъ. Второ изданіе допълнено. Виена 1872; стр. 148 на 8 ны гр. 8.

3) Земя и Небо или какво нѣщо е земята и що има въ нежъ и надъ нежъ, още и какво нѣщо сѣ слънцето мѣсецѣтъ и звѣздыты, и какъ сѣ движѣтъ тѣи. II книжка отъ книжарницѣ за народа отъ Г. Груевъ. Виена 1872; стр. 42 на 8-ны съ 5 изображенія гр. 1 1/2.

Награденый Подвигъ — Драма въ 5 дѣйствія, оригинално съчиненіе отъ Д. Финговъ. Виена 1871; стр. 83 на 8-ны гр. 5.

Забѣлѣжка: Като не можамъ да оправѣя сами горнитѣ книги, по отъ невниманіе на корректора вижкитѣ сѣ въ тѣхъ доста типографически погрѣшкы, отъ които нѣкои сѣ измѣняли и на логически, зато молимъ почтеннитѣ читателіе като срѣщѣтъ такыва да поправятъ и да прощаватъ.

Наскоро излиза отъ печать Физика, написана за народнитѣ училища по Чесско отъ Д. Шуберта, а прѣведена отъ Г. Груевъ; стр. 176 въ 8-ны съ 90 фигуры гр. 12.

1871 Дек. 12.

Книжарница

На Хр. Г. Дановъ и С-жіе.

Издатель Н. Геновичъ.